

nam incredibile nobis videtur, etiamsi Deus vellet conservare corpus Christi cum suo intrinseco modo sacramentali intra corpus hominis, qui illud recepit, post corruptas species non posse id facere, nisi uniendo novo modo physico corpus Christi ad corpus hominis, quod ex illa sententia sequitur. Imo etiam sequitur corruptis speciebus, et non facta nova unione, non posse de absoluta DEI potentia idem corpus Domini eodem modo indivisibiliter existens, permanere substantialiter præsens in Sacramentum, vel in Ecclesia, vel in terra: imo neque in universo mundo. Quia juxta illam sententiam eo ipso quod aufertur unio ad species, esset nullibi; ergo non magis esset intra, quam extra mundum: cum autem in hoc nulla contradictio appareat, absurdum censeo divinæ omnipotentiae hoc negare. Video responderi posse, juxta contrariam sententiam posse DEUM illa omnia facere uniendo corpus Christi ad aliud corpus in hoc, vel illo loco existens. Sed, ut supra dicebam, non minus inconveniens est alligare divinam potentiam ad hoc medium, ut omittam alia, quæ sæpe dicta sunt, quod talis unio, et gratis fingitur, et explicari non potest, et necessario supponit præsentiam priorem illa.

13. *Auctoris duplex responsio ad dicta exempla juxta sententiam capituli præcedentis.* — Quocirca defendendo priorem sententiam de transitu Angeli ab extremo ad extremum sine medio, duobus modis posset ad illa exempla responderi. Primo negando paritatem rationis, quia materialis substantia, etiam sublata quantitate, est inferioris ordinis, si ad spirituales substantias comparatur: nam etiam separata quantitate haberet partes entitativas, quas spiritualis substantia non habet, ideo ex natura sua postulat hunc modum mutandi locum transeundo per media. Et ideo licet hoc naturaliter illi conveniat media quantitate, nihilominus sublata quantitate non habet naturalem capacitatem ad alium modum transeundi sine medio. Idemque est cum proportione de corpore quanto, non existendo modo quantitativo, et de quacumque entitate materiali sine quantitate conservata. Secunda responsio est fortasse magis consequens, concedendo consequenter in illis casibus posse corpus transferri ab extremo ad extremum sine medio: est tamen discrimen, quod illa mutatio non posset esse ab intrinseco per naturalem virtutem activam animæ, etiamsi corpus esset vivum, quod probat ratio proxime facta in priori responsione. Imo etiam

probat non posse tale corpus sic existens se movere localiter quocumque modo, quia naturalis virtus motiva animalis non operatur naturaliter, nisi per organa bene disposita ad efficiendum motum progressivum. Quæ ratio etiam probat tale corpus sic existens non posse naturaliter moveri ab alio corpore, quia non posset illi imprimere impetum: neque etiam virtus materialis naturaliter agere potest nisi in corpus extensum, ut alibi ostendi. Unde etiam de Angelo mihi dubium an posset movere virtute naturali tale corpus, quia in corpore tunc non esset naturalis potentia passiva ad motum. Si tamen posset illud naturaliter movere, probabile est posse etiam illud ad locum distantem transferre sine medio, quia ex parte subjecti non esset ad hoc major repugnantia, quam simpliciter ad motum. Unde multo probabilius est posse Deum id efficere sine novo miraculo supposito priori.

14. *Ad rationem in tertio fundamento additam in eodem n. 7, ut nonnulli respondeant. — Pesantius consentit.* — Ad rationem vero in illo tertio fundamento additam aliqui existimant ex eo quod Ubi Angeli sit immediate in substantia ejus, necessario sequi non posse Angelum transire ab extremo ad extremum sine medio. Et ita affirmat Malonius, in 2, dist. 7, disp. 16. Sequendo enim hanc posteriorem sententiam, solum eam probat, quia stante positione nostra de loco Angelorum non esset intelligibile, quomodo possent dicto modo moveri. Idem sentit Pesantius, dicta quæst. 53, art. 2, quia etiam ait illum modum transitus per mutationem localem omnino repugnare rationi motus, vel mutationis puræ localis. Unde inquit, quod licet Deus possit rem, quæ hic est in loco distante, ponere sine transitu per medium, ut in mysterio Eucharistiæ facit, non tamen posset id facere per mutationem localem, sed per alium modum, quem non declarat, videtur tamen intelligere conversionem, vel reproductionem substantialem. Ratio ejus est, quia non potest concipi transitus sine medio; indicans inter illa duo esse repugnantiam. Quam rationem exemplis declarat, quia non possunt concipi duo extrema, ut extrema sine intermedia quantitate, nec duo instantia terminativa sine intermedio tempore, nec ut aliquid transeat de præterito ad futurum, nisi per præsens.

15. *Impugnatur Pesantii ratio.* — Sed neutrum censeo verum, multo vero minus hoc posterius, quia in ordine ad potentiam Dei absolutam non video repugnantiam sufficientem.

tem. Nam sententia Scoti, quod Christus incipiat esse in Eucharistia per actionem adductivam, hoc continet, et non censetur dicere aliquid impossibile. Et similiter sententia Durandi supra citata, esto de facto sit falsa, non est de re impossibile. Nam ut aliquid judicetur impossibile Deo, non satis est, quod a nobis ægre concipiatur, ut patet de penetratione corporum in eodem loco, vel de existentia ejusdem corporis in duobus, vel de existentia corporis quanti sine modo quantitatis, quæ sine dubio possibile sunt, quamvis non minus difficilia nobis videantur. Deinde exempla parum probant, quia terminus a quo, et ad quem, non necessario sunt extrema alicujus successione, vel extensionis continuæ, ut in aliis mutationibus manifestum est. Et in relatione distantiae duo relata possunt dici duo extrema, tanquam relatio, et terminus, quamvis inter ea nulla continuitas, vel quantitas realis intercedat. Et ideo non est simile de extremis quantitatis continuæ cum illa reduplicatione, ut extrema sunt, quia in ea involvitur denominatio ab unione, seu actuali terminatione includente positionem in continuo. Et eodem modo peccat exemplum de instantibus terminativis, id est, actu terminantibus: nam si solum ponantur ut termini in potentia, facile possunt intelligi sine tali tempore intermedio. Sicut etiam in tertio exemplo optime potest eadem res esse præterita, et futura, et non esse in tempore intermedio. Neque etiam facienda est vis in voce *transitus*, quæ in rigore videtur significare existentiam rei transeuntis per loca interposita inter extrema transitus: quia non in hac significatione sumitur, cum dicitur Angelus transire ad extremum sine medio, sed solum ut dicit acquisitionem immediatam unius loci, relicto loco distante, quæ in suo conceptu non includit præsentiam in medio, imo illa excluditur per illam particulam, *sine medio*, et ideo non involvit in se repugnantiam, licet difficiliter concipiatur.

16. *Neque in auctoris de loco Angelorum Pesantius recte arguit.* — Unde etiam non video cur ex nostra sententia de loco Angelorum necessario sequatur naturalis impossibilitas in hoc genere mutationis respectu spiritualis substantiæ. Quia licet Angelus necessario sit alicubi, nihilominus determinatio ad hunc, vel illum locum est libera, et ex hac parte potest Angelus velle relicto loco, quem habet, applicare suam substantiam ad locum distantem, neque in hoc ostenditur impossibilitas locum ex hoc principio, quod non potest non

applicare suam substantiam alicui loco. Quia ex illo non sequitur necessitas se applicandi prius ad vicinum locum, quam ad remotum, nec video medium in quo talis illatio efficaciter fundari possit. Quia Angelus non commensuratur loco, neque cogitur mutare illum successive sicut corpus, ex quibus conditionibus videtur oriri in corporibus necessitas transeundi per medium, et ideo fortasse in spirituali substantia non est talis necessitas, etiamsi altera necessitas existendi alicubi in ea invenitur, vel saltem inter illa duo non est intrinseca connexio, aut certe non demonstratur. Et declaratur a simili: quia Angelum existere intra mundum, et non esse in aliquo determinato loco, seu alicubi secundum nostram sententiam, repugnantiam involvit, etiam in ordine ad absolutam Dei potentiam, et nihilominus mutari ab extremo ad extremum non repugnat in ordine ad potentiam Dei absolutam secundum communem sententiam, etiam illorum Theologorum, qui dicunt Angelum per suam substantiam esse in loco.

17. *Quartum fundamentum pro resolutione hujus capituli probabilius.* — Quocirca probabile hujus sententiæ fundamentum solum esse potest, quia in hoc genere mutationis, licet non inveniat apertam repugnantiam, difficillime a nobis percipitur, et ideo videtur superare modum agendi naturalem cujuscumque creaturæ, et consequenter non esse possibilem talem mutationem per potentiam Angeli naturalem. Et declaratur quia non omne id quod non implicat contradictionem circa locum Angeli, vel acquisitionem ejus, possibile creditur per naturalem potentiam Angeli. Nam esse simul in duobus locis discretis inadæquatis, et acquirere unum, retento alio, negamus esse possibile per potentiam Angeli naturalem, quamvis fateamur non implicare contradictionem. Ergo idem est verisimile in præsentia, quia non minus difficilis intelligitur a nobis hic transitus ad extremum, et non per medium, quam existentia in duobus locis remotis distantibus. Accedit præterea, quod si Angelus posset sic moveri ad locum remotum sine transitu per medium, posset simul mutationem facere ad quancumque distantiam sine ullo termino, seu in infinitum, quod videtur superare virtutem potentiae motivæ finitæ. Quapropter licet neutra sententia efficaciter probetur, et prior probabiliter defendi possit: nihilominus ergo huic posteriori sententiæ libentius adhæreo, quia et illius conjecturæ majorem verisimilitudinem præ se ferunt: et quia

melius intelligitur, et humana mens facilius in illa conquiescit.

CAPUT XX.

UTRUM ANGELUS MUTARE POSSIT LOCUM IN TEMPORE CONTINUO.

1. *Prima opinio tripartita negans.*—*Probat partem primam.*—Duæ, vel tres opiniones possunt in presenti referri. Prima negans posse Angelum moveri motu successivo continuo, vel in instanti, sed tantum per motum discretum. Hanc opinionem tenet D. Thomas, in 1, dist. 37, q. 4, a. 3, quam ibi secuti sunt Hervæus, et Hibernicus ut referunt. Et prior pars negans motum continuum in Angelo suaderi potest, primo quia in omni motu continuo mobile partim est in termino a quo, et partim in termino ad quem, priusquam ad ultimum terminum perveniat, teste Aristotele 6 Physicor., c. 4 et 10. Sed Angelus non potest esse partim in termino a quo, et partim in termino ad quem, quia non habet partes; ergo non potest continue moveri. Secundo urget magis hæc ratio, si Ubi Angelicum est indivisibile non solum ex parte subjecti, sed etiam per comparisonem ad spatium, seu corpus in quo est, quia illo fundamento supposito, Ubi Angelicum non potest amitti, vel acquiri, nisi totum simul, quia hæc est natura rei indivisibilis. In mutatione autem indivisibili non potest esse continuitas. Tertio augetur difficultas, si Angelus in puncto indivisibili esse ponatur: quia tunc non magis posset continue moveri, quam ipsum punctum, sed punctum per se sumptum, seu separatum, non posset continue moveri, teste Aristotele, supra: ergo nec Angelus potest tunc continue moveri.

2. *Ejusdem sententiæ pars secunda.*—Alteram partem, quæ absolute negat posse Angelum motum fieri in instanti, docuit D. Thomas non solum in 2, sed etiam in 1 part., q. 53, art. 3. Quam ibi sequuntur Cajetanus, et plures ex recentioribus. Fundamentum est, quia Angelus quiescens in uno loco per aliquod tempus, necessario in illo quiescit usque ad instans terminativum illius temporis, quia quies desinit per ultimum sui esse, ut colligitur ex Aristotele, lib. 6, Physicor., cap. 3, text. 31, quatenus asserit illud quiescere, quod eodem modo se habet nunc ac prius, quod verificatur usque ad ultimum instans quietis. Ergo motus Angelus non potest esse in instanti. Probat consequentia, quia motus ctiam in Angelo im-

mediate succedit quieti: non potest autem instans immediate succedere instanti; ergo nec motus Angelus, cum immediate succedat quieti, potest esse in instanti. Confirmatur primo, quia de ratione motus est, ut id, quod movetur, aliter se habeat nunc quam prius: sed hoc non potest esse in instanti, ut per se patet; ergo. Secundo confirmat hoc D. Thomas, quia omnes mutationes instantaneæ sunt termini motus successivi: sicut generatio est terminus alterationis, illuminatio est terminus motus localis, sed mutatio loci in Angelo non est terminus alterius motus, sed per se fit; ergo non est mutatio instantanea, sed successiva.

3. *Denique pars tertia suadetur.*—Ex his duabus partibus concluditur tertia: nam Angelus mutat locum, et non in tempore continuo, nec in instanti; ergo in tempore discreto; ergo per motum discretum. Nam tempus vel est ipse motus, vel est quasi passio ejus, et ideo continuitatem, vel discretionem habet ex motu, ut ex Aristotele in 4 Physicor., D. Thomas, dicto art. 3, confirmat. Ergo si Angelus movetur in tempore discreto, etiam motus Angelus debet esse discretus; ergo erit ex multis mutationibus sibi succedentibus aliquo modo compositis, quia sicut tempus discretum non est unum instans, sed successio plurium, ita motus discretus non potest esse una simplex mutatio, sed plurium successio. Item quia si est successio discreta, in ea est numerus: at vero numerus non est unitas, sed ex unitatibus constat.

4. *Secunda sententia expeditur.*—Ab hæc vero sententia quoad primam partem ejus recessit divus Thomas, dicto art. 3, admittendo motum continuum in Angelo. Unde resultat secunda sententia dicens, posse Angelum moveri motu continuo, et discreto, seu in tempore continuo, et discreto, non tamen in instanti. De qua non oportet plura nunc dicere: quia primam partem, in qua dissentit a præcedenti opinione, veram censemus, et infra eam probabimus: de aliis vero partibus jam dictum est.

5. *Tertia sententia extreme opposita Hibernici.*—Addi potest tertia sententia extreme contraria, et Hibernico attributa, Angelum sola indivisibili mutatione posse mutare locum, fundarique potest negando imprimis motum continuum in Angelo propter rationes supra dictas. Quod autem non detur in Angelo motus discretus, probari potest, quia unaquaque mutatio indivisibilis est completa, et non habet per se ordinem cum alia sequenti; ergo

non componunt unum motum. Confirmatur, quia inter duas illarum mutationum necessario intercedet aliqua quies secundum coexistentiam ad nostrum tempus; ergo non componunt unum tempus. Antecedens probatur, quia non potest Angelus esse in uno termino per solum instans, quin sit in alio per tempus: quia post instans necessario sequitur tempus; ergo Angelus se movens necessario permanet aliquo tempore in termino a quo, vel ad quem, ac subinde in alterutro quiescit. Prima vero consequentia probatur, quia alias in eodem Angelo tantum fuisset unus motus discretus a principio mundi usque nunc, quia in illo fuerunt plures mutationes, sibi succedentes: (id enim vel est necessarium, juxta hanc sententiam, vel saltem potuit fieri ex voluntate Angelus), non est autem ratio, ob quam aliquæ illorum mutationum componant motum discretum magis quam omnes. Nam licet inter quasdam illarum majus tempus nostrum, vel major quies intercedat, hoc parum refert, si absolute loquendo, interpositio quietis unitatis talis motus non obstat. Nulla autem alia ratio, vel differentia videtur posse cogitari, cum tamen consequens satis absurdum esse videatur.

6. *Duæ aliæ probabiles sententiæ proponuntur.*—*De motione continua in capite hoc agendum tantum.*—Ultra has vero sententias possunt esse duæ aliæ. Una est, posse Angelum moveri motu continuo, et in instanti, non vero motu discreto. Altera est, posse illis tribus modis moveri, et quamlibet istarum censeo probabilioribus primis, et utramque posse probabiliter defendi. Ut autem distinctius procedamus, in hoc capite solum de continuo motu controversiam expediemus, in sequentibus vero de cæteris mutationum modis disseremus. Ut autem sine verborum æquivocatione procedamus, adverte, nomen motus interdum accipi stricte pro transitu successivo, in quo datur prius, et posterius; aliquando vero sumitur late, seu abstracte, et significat transitum a termino a quo ad terminum ad quem, sive successive fiat, sive totus simul. Eademque distinctio adhiberi potest de nomine mutationis. Ut vero tollatur verborum ambiguitas, nomine motus illum tantum appellamus, qui successione habet, vel continuam, vel discretam, acquisitionem vero loci, aut amissionem factam simul totam, seu in instanti simpliciter mutationem vocabimus. Deinde advertere oportet, motum duobus modis solere continuum appellari in hac materia, scilicet, vel ex parte spatii, vel ex parte tem-

poris, seu ex intrinseca unionem partium ejusdem motus, quia nimirum habent terminum communem. Priori modo dicitur motus continuus, in quo non fit transitus ad terminum remotum, nisi transeundo per omnes partes medii spatii, sive ille transitus fiat uno tractu physice continuo quoad temporis mensuram, ut est, verbi gratia, motus cæli, sive fiat per plures morulas discretas, quomodo dici potest homo continue transire hinc usque ad Romam, licet sæpius in itinere quiescat. Qui loquendi modus satis improprius est, et in corporibus non est usitatus, tamen in hac materia aliqui ita loquuntur, quia in Angelis dubium est, an transeant ab extremo ad extremum sine medio. Unde e contrario hunc vocant motum discretum ex parte spatii, etiamsi cum aliqua successione continua fieri contingat. Non est ergo de vocibus contendendum, et ideo continuum, vel discretum motum simpliciter appellabimus illum, qui in sua duratione intrinsece habet continuam successione, alium vero solum cum addito vocabimus continuum, vel discretum ex parte spatii, vel clarius dici potest mutatio per medium, vel sine illo.

7. *Prima conclusio.*—*Angelus moveri potest localiter successione continua.*—Dico ergo primo, Angelum moveri potest localiter successione continua. Hæc assertio ab omnibus jam recepta est: nam illam docuit D. Thomas, dicta q. 53, art. 2, ubi Cajetanus, et omnes interpretes consentiunt, et Capreolus, in 2, distinct. 2, quæst. 2, art. 1, concl. 5, in 2 ejus part., et dist. 6, quæst. 1, concl. 3 et 4, et in earum defensione, et Ferrariensis 3, contra Gent., cap. 102, Scotus in 4, dist. 2, quæst. 9, ubi Gabriel, quæst. 3, art. 2, Major, q. 12, Gregorius, dist. 6, q. 2, Marsilius, q. 7, Ocham, quodl. 1, q. 5, et alii. Et probatur, quia Angelus existit in loco divisibili, et intra terminum loci adæquati potest esse in minori, et minori loco pro suo arbitrio: et licet quis contendat dari terminum minimum in loco Angelus, tamen ultra illum potest esse in quocumque minori, et minori loco, qui sit major tali minimo; ergo potest Angelus successive acquirere novum locum motu continuo. Antecedens supra probatum est, et consequentia probatur: quia non magis repugnat successive acquirere locum divisibilem, quam repugnat esse in toto illo; ergo positum est hoc in libera voluntate Angelus. Et declaratur in omni genere localis mutabilitatis, quæ in Angelo esse potest. Unam diximus esse pure amissionem, et hæc fieri potest continue: nam si Angelus sit in loco ad